

Republica Moldova
Curtea Supremă de Justiție

D E C I Z I E

27 mai 2015

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ
lărgit al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele completului, judecătorul

Iulia Sîrcu

Judecători:

Galina Stratulat, Ion Druță,

Vladimir Timofti, Iuliana Oprea

judecând recursurile declarate de Ministerul Finanțelor al RM și Șișanov Valerii, în pricina civilă intentată la cererea de chemare în judecată a lui Șișanov Valerii împotriva Ministerului Finanțelor al RM și Penitenciarul nr. 1 Taraclia, intervenient accesoriu Departamentul Instituțiilor Penitenciare, privind încasarea prejudiciului moral,

împotriva deciziei Curții de Apel Cahul din 02 decembrie 2014,

C O N S T A T Ă :

La 28.07.2011, reclamantul Șișanov Valerii s-a adresat cu cerere de chemare în judecată împotriva Penitenciarului nr.1 Taraclia, solicitând încasarea prejudiciului moral în sumă de 50 000 lei, cauzat prin prin tratament inuman și degradant în timpul executării pedepsei privative de libertate.

În motivarea acțiunii, reclamantul a invocat că, în urma executării pedepsei penale în Penitenciarul nr.1 Taraclia, i-a fost încălcat dreptul lui să nu fie supus tratamentului inuman și degradant.

În acest sens, a susținut că a fost privat de posibilitatea de a face baie, de a-și satisface nevoile fiziologice în condiții care nu înjosește demnitatea lui, nu i-a fost eliberată și nu i se schimba o dată pe săptămână lenjeria de pat, nu i-a fost asigurată posibilitatea să respecte igienă personală, prin ce i s-a cauzat prejudiciu moral.

Prin încheierea Judecătoriei Taraclia din 18 noiembrie 2013, a fost atras în proces în calitate de copârț Ministerul Finanțelor al RM.

Prin încheierea Judecătoriei Taraclia din 30 ianuarie 2014, a fost atras în proces în calitate de intervenient accesoriu Departamentul Instituțiilor Penitenciare.

Prin hotărîrea Judecătoriei Taraclia din 30 aprilie 2014, acțiunea înaintată de Șișanov Valeriu împotriva Ministerului Finanțelor al RM și Penitenciarul nr. 1 Taraclia, intervenient accesoriu Departamentul Instituțiilor Penitenciare, privind încasarea prejudiciului moral, a fost respinsă ca neîntemeiată.

În motivarea hotărîrii, instanța de fond a constatat că argumentele reclamantului au caracter declarativ, ele nefiind probate și nu și-au găsit confirmare nici în cadrul examinării pricinii.

La 13.06.2014, Șișanov Valerii a declarat apel împotriva hotărîrii primei instanțe, solicitând admiterea apelului, casarea integrală a hotărîrii Judecătoriei

Taraclia din 30 aprilie 2014 și pronunțarea unei noi hotărâri prin care să fie admisă acțiunea.

În susținerea cererii de apel, apelantul a menționat că, în perioada executării pedepsei penale în Penitenciarul nr.1 Taraclia, a fost grav încălcat dreptul lui garantat de art. 24 din Constituția RM și art. 169 alin. (1) lit. v) Codul de executare, din motiv că, la Penitenciarul nr.1 Taraclia în viceuri sunt instalate cupe pe podea, closetul neavând scaune, iar el este invalid cu aparatul locomotor, fiind amputat piciorul stîng mai jos de genunchi și are proteze pe care el poate sta, merge și șede, dar nu este în stare de a lua loc sau de a șede înghemuit și a-și satisface nevoile sale fiziologice, sprijinindu-se cu mâinile de perete, în urma cărui fapt i s-a cauzat suferințe fizice și morale. Mai menționează apelantul că din motivul că în baia Penitenciarului nr. 1 Taraclia nu sunt scaune, el este lipsit de posibilitatea de a se spăla în baie.

A indicat că după ce s-a adresat cu plîngere la Procuratura r-lui Taraclia, la 07.12.2009 a primit răspuns, prin care s-au confirmat încălcările sus menționate.

Prin decizia Curții de Apel Cahul din 02 decembrie 2014, a fost admis apelul declarat de Șișanov Valerii, casată hotărîrea Judecătorei Taraclia din 30 aprilie 2014 și emisă o hotărîre nouă, prin care s-a dispus încasării de la bugetul de stat prin intermediul Ministerului Finanțelor al RM în beneficiul lui Șișanov Valerii a prejudiciului moral în sumă de 600 lei.

Pentru a hotărî astfel, instanța de apel a invocat prevederile art. 24 alin. (2) din Constituția RM, 61 Cod penal, 1422 alin. (1) CC, menționînd că încălcările constatate în mod incontestabil i-au provocat lui Șișanov Valerii daune morale esențiale, care urmează a fi compensate în echivalent bănesc din bugetul de stat.

Considerînd ilegală decizia instanței de apel, la 03.02.2015, Ministerul Finanțelor al RM a contestat-o cu recurs, solicitînd admiterea recursului, casarea deciziei Curții de Apel Cahul din 02 decembrie 2014 și menținerea hotărîrii Judecătorei Taraclia din 30 aprilie 2014.

În motivarea recursului recurentul a invocat ca instanța de apel a depășit limitele competenței de judecată, deoarece intimatul a solicitat încasarea prejudiciului moral din contul Penitenciarului nr. 1 Taraclia, iar instanța le-a încasat de la bugetul de stat.

Mai indică că intimatul a abuzat de drepturile sale, or, după ce administrația penitenciarului a asigurat reclamantul cu condiții adecvate, acesta în mod samovolnic a deteriorat aceste îmbunătățiri, urmărind alte scopuri decît apărarea drepturilor sale.

La 27.02.2015, a declarat recurs și Șișanov Valerii, solicitînd admiterea recursului, casarea deciziei Curții de Apel Cahul din 02.12.2014 și emiterea unei noi hotărîri de admitere integrală a acțiunii.

În motivarea cererii de recurs, recurentul a reiterat argumentele expuse atît în cererea de chemare în judecată, cît și în cererea de apel.

Suplimentar, a menționat că contrar constatărilor instanței de apel, perioada în care asupra sa au fost comise încălcările invocate, a constituit 6 ani și 3 luni, dar nu 6 luni.

La fel a indicat că instanța de apel nu a apreciat suficient caracterul și gravitatea suferințelor morale pricinuite.

Potrivit art. 434 alin. (1) CPC, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărîrii sau a deciziei integrale.

După cum rezultă din materialele cauzei, decizia instanței de apel a fost adoptată la 02.12.2014, iar la 14.01.2015 și 19.01.2015 a fost expediată participanților la proces pentru a face cunoștință (f.d. 44-47, vol. II). Însă, în actele dosarului nu se conțin înscrisuri care să probeze data recepționării deciziei motivate de către recurenți. Ministerul Finanțelor susține că decizia instanței de apel a parvenit în adresa sa la 20.01.2015. Recursul a fost depus la 03.02.2015. Șișanov Valerii a susținut că a recepționat decizia instanței de apel la 10.02.2015, iar recursul a fost depus la 18.02.2015.

Prin urmare, Colegiul conchide că recursurile sunt declarate în termen.

Potrivit art. 440 alin. (2) CPC, recursurile înaintate de Ministerul Finanțelor al RM și Șișanov Valerii au fost considerat admisibile și transmise spre examinare într-un complet din 5 judecători.

Potrivit art. 444 CPC, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

Judecând recursurile declarate împotriva deciziei date în instanța de apel și verificând, în limitele invocate în recursuri, legalitatea deciziei atacate, Colegiul conchide că recursul declarat de Ministerul Finanțelor urmează să fie respins, iar recursul declarat de Șișanov Valerii - admis, pornind de la următoarele.

Referitor la recursul declarat de Ministerul Finanțelor, instanța de recurs reține următoarele.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. a) CPC al RM instanța, după ce judecă recursul, este în drept să respingă recursul și să mențină decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe, precum și încheierile atacate cu recurs.

Astfel, după cum rezultă din recurs, recurentul în cauză invocă dezacordul cu decizia instanței de apel, considerând că aceasta a depășit limitele competenței de judecată, deoarece intimatul a solicitat încasarea prejudiciului moral din contul Penitenciarului nr. 1 Taraclia, iar instanța le-a încasat de la bugetul de stat, precum și că intimatul a abuzat de drepturile sale, urmărind alte scopuri decât apărarea lor.

În cea ce ține de cerința de reparare a prejudiciului moral, Ministerul Finanțelor consideră că instanța de apel incorect a apreciat gradul și caracterul suferințelor intimatului și nu a examinat pe deplin toate circumstanțele în care a fost cauzat acest prejudiciu.

Or, Colegiul consideră neîntemeiată această afirmație, deoarece faptul că pe parcursul executării pedepsei penale, lui Șișanov Valerii i-au fost cauzate un șir de suferințe fizice și psihice iremediabile, este demonstrat prin materialul probator anexat la materialele cauzei.

Din materialele dosarului rezultă că, la 07.12.2009, în baza petiției lui Șișanov Valerii din 02.12.2009, Procuratura r-lui Taraclia a sesizat Penitenciarul nr.1 Taraclia, solicitând înlăturarea încălcărilor legislației penale de executare, indicând că condamnatul Șișanov Valerii, care este invalid, nu poate să-și satisfacă nevoile sale fiziologice în condiții în care nu înjosește demnitatea omului (f.d. 32, vol. I).

Prin încheierea Judecătoriei Taraclia din 18 iulie 2011, s-a recunoscut încălcarea art. 226 alin. (1) și (2) Cod de executare din partea administrației Penitenciarului nr.1 Taraclia în privința condamnatului Șișanov Valerii privind asigurarea dreptului lui la igienă personală. Or, prin încheierea menționată, instanța a reținut că la Penitenciarul nr.1 Taraclia în veceuri sunt instalate cupe pe podea, iar closetul nu are scaun, în urma căruia, Șișanov Valerii, care este invalid, nu poate să-și satisfacă nevoile sale fiziologice în condițiile în care nu înjosește demnitatea omului. De asemenea s-a stabilit că în baia Penitenciarului nr.1 Taraclia nu erau

scaune și noptiere, în legătură cu ce Șişanov Valeriu nu a putut în condiții normale a se folosi de baie (f.d. 27-29, vol. I).

În acest sens, instanța de recurs reține că recurentul Ministerul Finanțelor, invocă aspecte ce țin de comportamentul intimatului Șişanov Valerii prin demontarea veceului adaptat necesităților sale. Însă, cauzarea suferințelor a fost invocată prin mai multe acțiuni umilitoare din partea instituției penitenciare și nu doar prin lipsa veceului adaptat persoanei cu dizabilități.

În ceea ce ține de afirmația cum că instanța de apel a depășit limitele competenței de judecată, deoarece intimatul a solicitat încasarea prejudiciului moral din contul Penitenciarului nr. 1 Taraclia, iar instanța le-a încasat de la bugetul de stat, Colegiul o apreciază critic și o consideră lipsită de consistență.

Astfel, prin încheierea Judecătoriei Taraclia din 18 noiembrie 2013, a fost atras în proces în calitate de copârît Ministerul Finanțelor al RM. Or, încheierea în cauză nu a fost contestată, iar atragerea Ministerului în calitate de copârît, presupune suportarea consecințelor eventualei admiteri a acțiunii.

Mai mult ca atât, statul răspunde patrimonial pentru prejudiciile cauzate persoanei prin încălcarea drepturilor sale consfințite în Constituția RM, cât și în Convenția Europeană.

Or, în asemenea cazuri, prejudiciile stabilite în echivalent bănesc, se încasează de la bugetul de stat, gestionarul căruia este Ministerul Finanțelor.

Prin urmare, nu este necesar ca Ministerul Finanțelor să fie parte a raporturilor juridice litigioase.

Cît privește recursul declarat de Șişanov Valerii, Colegiul consideră că urmează a fi admis, pornind de la următoarele.

În conformitate cu art. 445 alin (1) lit. e) CPC, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul și să modifice decizia instanței de apel și/sau hotărîrea primei instanțe.

După cum s-a menționat supra, reclamantul Șişanov Valerii a solicitat repararea prejudiciului moral, apreciat în quantum de 50 000 lei, cauzat ca urmare a suferințelor fizice și psihice primite în procesul executării pedepsei penale în Penitenciarul nr. 1 Taraclia, din cauza lipsei condițiilor adaptate la necesitățile sale fiziologice, el fiind invalid cu un picior amputat, motiv din care a fost supus condițiilor inumane și degradante de executare a pedepsei.

Ținînd cont de circumstanțele menționate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție conchide că instanța de apel neîntemeiat a hotărît în bază echitabilă, acordarea reclamantului Șişanov Valerii 600 lei cu titlu de prejudiciu moral.

Astfel, instanța de apel a conchis că încălcările constatate în mod incontestabil i-au provocat lui Șişanov Valerii daune morale esențiale, care urmează a fi compensate în echivalent bănesc din bugetul de stat și pe care le-a apreciat în mărime de 600 lei.

Potrivit art. 1422 alin. (1) CC, în cazul în care persoanei i s-a cauzat un prejudiciu moral (suferințe psihice sau fizice) prin fapte ce atentează la drepturile ei personale nepatrimoniale, precum și în alte cazuri prevăzute de legislație, instanța de judecată are dreptul să oblige persoana responsabilă la reparația prejudiciului prin echivalent bănesc.

Potrivit art. 1423 alin. (1) CC, mărimea compensației pentru prejudiciu moral se determină de către instanța de judecată în funcție de caracterul și gravitatea suferințelor psihice sau fizice cauzate persoanei vătămate, de gradul de vinovăție al

autorului prejudiciului, dacă vinovăția este o condiție a răspunderii, și de măsura în care această compensare poate aduce satisfacție persoanei vătămate.

(2) Caracterul și gravitatea suferințelor psihice sau fizice le apreciază instanța de judecată, luând în considerare circumstanțele în care a fost cauzat prejudiciul, precum și statutul social al persoanei vătămate.

Deoarece răspunderea pentru prejudiciul moral are un caracter compensator, acesta urmează să se determine de către instanța judecătorească, reieșind din circumstanțele concrete ale cauzei, ținându-se cont de persoana reclamantului și de măsura în care această compensație poate să-i aducă satisfacție.

Totodată, la aprecierea prejudiciului moral, se ia obligatoriu în considerație principiul general al echității și suma nu trebuie să fie vădit disproporționată cu sumele acordate de Curtea Europeană în spețele similare. Sarcina probării prejudiciului moral nu poate fi pusă pe seama reclamantului și se apreciază individual pentru fiecare caz, luându-se în considerație argumentele ambelor părți în proces și excluzându-se excesiv și vădit exagerate.

La fel, în hotărîrea CEDO din 10.11.2004 în cauza *Ernestina Zullo vs Italia*, Curtea a menționat că mărimea daunei morale va fi stabilită în funcție și de nivelul de viață în statul respectiv.

Din considerentele menționate și hotărînd în bază echitabilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit conchide că sunt prezentate probe suficiente pentru a da o soluție de modificare a deciziei instanței de apel în sensul majorării mărimii prejudiciului moral pînă la 3 000 lei.

Ținînd cont de cele expuse, în baza art. 445 alin. (1) lit. a) și e) din Codul de procedură civilă al RM, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție,

D E C I D E:

Se respinge recursul declarat de Ministerul Finanțelor al RM.

Se admite recursul declarat de Șişanov Valerii.

Se modifică decizia Curții de Apel Cahul din 02 decembrie 2014, în pricina civilă la cererea de chemare în judecată a lui Șişanov Valerii împotriva Ministerului Finanțelor al RM și Penitenciarul nr. 1 Taraclia, intervenient accesoriu Departamentul Instituțiilor Penitenciare, privind încasarea prejudiciului moral, în sensul majorării sumei prejudiciului moral pînă la 3 000 (trei mii) lei.

În rest, decizia Curții de Apel Cahul din 02 decembrie 2014 se menține.

Decizia este irevocabilă din momentul emiterii.

Președintele ședinței,

Judecătorul

Iulia Sîrcu

Judecătorii

Galina Stratulat

Ion Druță

Vladimir Timofti

Iuliana Oprea